

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.105 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Структурно-семантичні та функціональні параметри англійської термінології сфери мобільного зв'язку» за спеціальністю 035 «Філологія» 12 липня 2023 року.

Ковальчик Христина Романівна, 03.07.1995 року народження, громадянка України, освіта повна вища. У грудні 2018 року закінчила Львівський національний університет імені Івана Франка, здобула ступінь магістра з відзнакою за спеціальністю «Середня освіта. Мова і література», освітня програма «Середня освіта (Англійська мова та література)», та отримала професійну кваліфікацію «Викладач англійської та іспанської мов та літератури».

Навчається в аспірантурі на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України (денна форма навчання) з 09.2019 р. до цього часу.

Дисертацію виконано на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Гриня Наталія Олександрівна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Здобувачка має 21 наукову публікацію за темою дисертації, з них 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, 8 статей у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Дудок (Ковальчик) Х.Р. Сучасна англійська термінологія сфери мобільного зв'язку // Нова філологія. 2021. № 81. Том 1. С. 123-128.
2. Дудок (Ковальчик) Х. Р. Роль фразеологічних конститuentів у поповненні терміносистеми "Мобільний зв'язок" // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Германістика та міжкультурна комунікація. 2021. №1. С. 59-65.
3. Дудок (Ковальчик) Х. Р. Структурно-семантичні характеристики англійських термінів мобільного зв'язку // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2021. Вип. 12(80). С. 43-46.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **Кочан Ірина Миколаївна**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, без зауважень.

2. **Бистров Яків Володимирович**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Незважаючи на численні запозичення термінів в англійську фахову мову мобільного зв'язку з різних галузей, а також поповнення словникового складу англійської мови запозиченнями з інших мов, у дисертації Христини Ковальчик чільне місце відведене запозиченням з французької мови, проте не зовсім чітко проартикульовано частку запозичень з інших мов у дослідженій терміносистемі, попри те, що останні були внесені до списку проаналізованих одиниць, наприклад *avatar, virus, mouse potato* тощо.

На додаткову увагу заслуговує такий різновид запозичень, як лексичні кальки, до того ж дисертантка свідома того, що калькування та іншомовні запозичення є продуктивними способами номінації термінів галузі мобільного зв'язку. Припускаємо, що в англійській терміносистемі функціонують терміни, які скопійовані засобами англійської мови з іншої мови, коли кожна змістова частина оригіналу буквально перекладається і займає у перекладі теж місце, що й в оригіналі.

2. Рецензована робота насамперед має на меті встановити специфіку англійськомовної терміносистеми мобільного зв'язку у частині парадигматичних і синтагматичних відношень у межах цієї системи. Проте ознайомлення з розмаїтим і містким ілюстративним матеріалом роботи без наскрізного підкріплення кількісними підрахунками вкотре переконує, що аргументативна база результатів дослідження, окрім якісного аналізу вимагає кількісний. Потребують кількісної репрезентації частиномовні й словотвірні характеристики термінів, встановлення частки власномовних термінів і частки запозичень у динамічній терміносистемі англійської мови «мобільний зв'язок». Прикро, що процедуру кількісних підрахунків із залученням секторної діаграми дисертантка застосувала лише для визначення відсоткових співвідношень у частині способів термінотворення субмови мобільного зв'язку, а саме словоскладання, суфіксації, аббревіації та конверсії.

3. Цілком слушно дисертантка наголошує на тому, що дослідження фразеологічних одиниць у спеціальній мові мобільного зв'язку допомагає зрозуміти специфіку функціонування фахової мови та комунікації спеціалістів. Проте надibuємо на подекуди доволіне поводження з термінологією, яка стосується аналізу лінгвопрагматичних параметрів терміносистеми «мобільний зв'язок», а саме фразеологізмів фахової мови мобільного зв'язку. У третьому розділі (зокрема

підрозділі 3.1.) дисертантка ставить за мету дослідити структури внутрішньої організації когнітивно-фразеологічних конститuentів, виявити їхній узагальнений інваріантний компонент і диференційні смисли, а також визначити семантичний зв'язок іншими фразеологічними одиницями (с. 99). Проте у тому ж таки розділі на с. 102 йдеться про те, що фразеологічні звороти вважаються фразеологічними конститuentами, які мають буквальне значення своїх компонентів з численними смисловими приращеннями і водночас фразеологічний конститuent постулюється як продуктивний семантико-стилістичний прийом, який експлікується у терміносистемі «мобільний зв'язок» (с. 109). Як наслідок, співвідношення таких термінопонять як фразеологічна одиниця і фразеологічний конститuent у межах обраної у дослідженні терміносистеми потребує пояснення.

4. У різних частинах дисертації її Х. Ковальчик вдається до поняття *семантичного інваріанта*, який уможлиблює транспозицію спеціального значення до субмови мобільного зв'язку, водночас авторка залучає механізм транспозиції для пояснення функціонування термінів на рівні *наносмислів* у різних фахових підмовах (с. 89). Окрім інших характеристик транспозиції дисертантка фокусує увагу на лінгвокогнітивному потенціалі стилістичних фігур, які є джерелом поповнення термінологічного корпусу субмови мобільного зв'язку, і разом з тим на доцільності реалізації когнітивного механізму транспозиції, який формує нові смисли, поєднуючи узагальнені та диференційні ознаки у структурі термінології мобільного зв'язку (с. 142). На мою думку, для демонстрації процесу творення метафоричних смислів англійських термінів на позначення мобільного зв'язку варто було б залучити методикку реконструкції концептуальних метафор за Дж. Лакоффом і М. Тернером.

5. Не завжди можу погодитися із логікою шановної дисертантки щодо уналежнення до фахової мови мобільних технологій фразеологічних сполук, в структурі яких є загальноживані слова, наприклад, ті, які пов'язані зі звуками (*to face the music; actions speak louder than words*), фразеологічні одиниці, в основі яких вживаються міфологічні, біблійні або історичні події і персоналії (*as mad as a hatter; yes-man*), фразеологізми, в основі яких слова пов'язані з кольором (*to get the blues, a red herring across the track*) та інші. Виникає запитання: чи набувають вони додаткового ситуативного смислу і нового смислового наповнення за допомогою вторинної лексичної номінації у фаховій мові мобільних технологій?

3. Макарук Лариса Леонідівна, доктор філологічних наук, професор, декан факультету іноземної філології, професор кафедри англійської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки МОН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Передусім, певного увиразнення потребує об'єкт дослідження, який дисертантка вбачає досить вузько, постулюючи власне розгляд термінології «мобільний зв'язок» сучасної англійської мови с. 23. Мовлячи про методи

дослідження Ковальчик Х. Р. зауважує, що послуговується як класичними, так і новітніми (с. 25). Якими саме? Оскільки саме тут перелічені виключно загальновідомі компонентний, аналіз словникових дефініцій тощо. Виникають питання щодо послідовності формування окремих підрозділів та їх назв в рамках розділів та певне нагадування теоретичного підґрунтя, про що йшлося в частині попередніх підрозділів (простежуємо не розмежованість теоретичних розвідок та ілюстрування матеріалу, що не відповідають усталеній моделі дослідження).

2. Висвітлюючи питання диференційних ознак досліджуваної термінології, Ковальчик Х. Р. згадує цифрові неологізми, в т. ч. й піктограми (хоча за характером їх доцільніше віднести до ідеограм, бо піктограми мають малюнковий характер, а ідеограми складаються зі знаків пунктуації (див. Макарук Л. Л. Лінгвопрагматика піктограм та ідеограм в англomовному масмедійному дискурсі. Дис. на здоб. ступ. канд. філол. наук. Львів. 2013.)). Видається слушним та логічним вести мову про низку одиниць, якими послуговуються комуніканти в сфері мобільного зв'язку, які складаються не лише з кодифікованих графем, але й зі знаків інших семіотичних систем, цифр, знаків пунктуації тощо, на зразок наведених на с. 35-36, оскільки вони, поза сумнівом, мають місце і все активніше входять у вжиток, хоча й не мають узусного статусу.

3. На с. 62 дисертантка стверджує, що за способами творення досліджувані одиниці поділяють на фонологічні, семантичні, запозичення, комбіновані та синтаксичні, а також морфологічні та фразеологічні (с. 62). Такий поділ має місце. Однак він має здійснюватися за певними критеріями та мати чітку структурну, системну, тематичну, стилістичну організацію тощо. В цьому ж контексті постає питання, оскільки дисертантка неодноразово стверджує ... «якщо знаєш термін, то знаєш і його місце в системі» с. 67? Що мається на увазі? Чому досліджувана термінологія побутує та має сенс лише всередині термінологічної системи (с. 76)? Уважаємо також, що частина наведених прикладів стосується не лише сфери мобільного зв'язку с. 63, с. 101 – 104 тощо (такі приклади радше нейтральні і можуть бути використані в різних сферах). У цьому ракурсі також постає питання: де межа, що дозволяє стверджувати, що це саме термінологія сфери мобільного зв'язку, а не інноваційних технологій загалом, наприклад с. 63-64, 101-104 тощо? Також пояснення потребують такі формулювання *активна терміностворювальна потужність* с. 62; *термін – стабільна? одиниця синтетичної та аналітичної номінації* с. 69; *стилістична фігура метаформ виконує образну та ефектну мовленнєву функції* с. 128 тощо.

4. Христина Романівна також наголошує, що найпродуктивнішими є префікси *de-, in-, multi-, re-, dis-, sub-, trans-* (с. 68). Чому саме вони є найпродуктивнішими? Чи все ж таки найчастотнішими? Що пояснює їх продуктивність? Діаграма на с. 123 поділена на сектори (словотворення, суфіксацію, аббревіацію, конверсію), яка знову ж таки ілюструє найпродуктивніші способи

творення досліджуваних одиниць. Однак в тексті не знаходимо жодного пояснення чому саме вони найпродуктивніші, і які саме відсотки це підтверджують (на діаграмі їх вони ледве помітні)? Цікавим і справді продуктивним було б виокремлення вербальних симбіотичних моделей використання досліджуваного матеріалу (*N+N, Adj + N* тощо), однак про це йдеться на сторінках роботи доволі побіжно.

4. Яхонтова Тетяна Вадимівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. За визначенням, мобільний зв'язок – це зв'язок «із застосуванням радіотехнологій, під час якого кінцеве обладнання хоча б одного із споживачів може вільно переміщуватися в межах телекомунікаційної мережі, зберігаючи єдиний унікальний ідентифікаційний номер мобільної станції» (Вікіпедія). Однак ознайомлення з глосарієм, наведеним у дисертації, показує, що дисертантка розглядає і терміни мобільного зв'язку, і лексичні одиниці, притаманні комп'ютерно-опосередкованій, тобто електронній, комунікації (приміром, *netoman, netizen*). Логіка такого широкого охоплення матеріалу зрозуміла, адже сучасний смартфон дає змогу одночасно користуватися і мобільним, і електронним зв'язком.

2. Мовний матеріал, який аналізує дисертантка, досить різномірний. Тому видається, що було б доцільно додати такий традиційний для термінознавчих досліджень підрозділ, як тематична стратифікація досліджуваних термінів (приміром, у вигляді ЛТГ, тобто лексико-тематичних груп). Це б допомогло і авторці, і читачам краще осягнути склад та особливості досліджуваних лексичних одиниць.

3. У полі зору дисертантки опинилися не лише вузькоспеціальні терміни, а і фахова лексика та неологізми, які стали широковживаними. Чи можна у такому випадку говорити про те, що існує терміносистема сфери мобільного зв'язку? Чи не було б краще, із врахуванням особливостей матеріалу, обмежитись поняттями термінології та фахової лексики, оскільки досліджувані одиниці утворюють гетерогенну сукупність, яка обслуговує досить різні системи понять і знань (від суто технічних до психологічних)?

4. Положення, які винесено на захист, сформульовано надто загально. Було б краще їх конкретизувати та «прив'язати» до конкретних висновків, отриманих на основі аналізу мовного матеріалу.

5. Глосарій вимагає доповнення та доопрацювання. До нього чомусь включено менше одиниць, ніж розглянуто в основному тексті. Слова і вирази слід розташувати в алфавітному порядку та пронумерувати.

6. У тексті дисертації необхідно усунути технічні огріхи й помилки. Приміром, страх, пов'язаний з несправністю телефону, позначається словом *notophobia*, а не лексемою *hotophobia*, яке має зовсім інше значення (див. с. 143).

5. Татаровська Олеся Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Бракує упорядкування за типами конференцій і визначення їх кількості, загальної і за кожним різновидом.

2. Варто було б проаналізувати наявні дефініції *терміна* та його функції, розмежувати і визначити терміни *термінологія* і *терміносистема*.

3. Зважаючи на перебільшення в пп.1.1-3 теоретичного, а не методологічного матеріалу, а також з урахуванням вимог ДАК МОН України до структури і змісту дисертаційних досліджень, вважаємо, що цей розділ слід назвати «Теоретико-методологічні основи вивчення термінів сфери мобільного зв'язку в англійській мові».

4. Експериментальні розділи дисертаційного дослідження охоплюють детальний аналіз структурних та лексико-семантичних характеристик і лінгво-прагматичних параметрів англійської терміносистеми «мобільний зв'язок», зокрема дисертантка сфокусувала увагу на дослідженні та виявленні нових смислів-термінів мобільного зв'язку, їх семантичного наповнення та словотвірного потенціалу, висвітленні тенденції розвитку фахової мови на основі фразеологічних, метафорико-метонімічних переосмислень.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційне дослідження Ковальчик Христини Романівни на тему «Структурно-семантичні та функціональні параметри англійської термінології сфери мобільного зв'язку» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності. Результати дисертаційного дослідження розширюють і доповнюють теоретичні та наукові аспекти аналізу структури, семантики та функціонування термінів «мобільний зв'язок» сучасної англійської мови, вдосконалюють методологію, методи і підходи до вивчення явища термінотворення інших сфер науки і техніки.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать авторці і є її науковим доробком. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація «Структурно-семантичні та функціональні параметри англійської термінології сфери мобільного зв'язку» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від

12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Ковальчик Христина Романівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

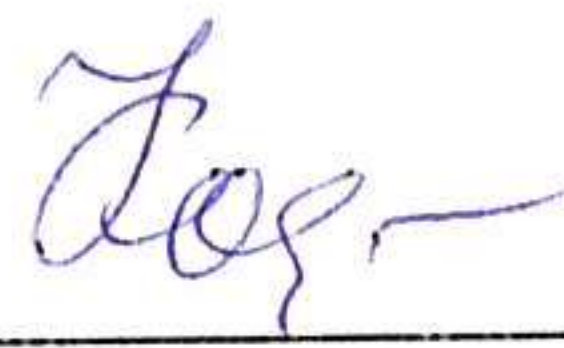
«За» – 5 членів ради,

Результати відкритого голосування:

«Проти» – німає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.105 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Ковальчик Христині Романівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.105



проф. Ірина КОЧАН

